

LORCA

DOÑA ROSITA

VERTALING BARBER VAN DE POL

of de taal van de bloemen

een gedicht uit granada, met zang en dans spelend rond 1900, verdeeld
over verschillende tuinen

1935

Personages

Doña Rosita

Huishoudster (Ama)

Tante

Manola 1, 2 en 3

Oude Vrijster 1, 2 en 3

Moeder van de Oude Vrijster

Sayola 1 en 2

Oom

Neef

Hoogleraar economie

Don Martín

Twee verhuizers

Een stem

eerste bedrijf

Een kamer die toegang geeft tot een wintertuin.

oom Waar is mijn zaad?

huishoudster Het lag daar.

oom Maar 't ligt er niet.

tante Kerstrozen, fuchsia's en de chrysanten, de paarse Louis Passy en de zilverwitte Altair met zijn heliotroopspikkels.

oom Jullie moeten goed voor de bloemen zorgen.

huishoudster Als dat op mij slaat...

tante Stil. Hou je commentaar voor je.

oom Dat slaat op iedereen. Gisteravond vond ik de dahliazaadjes vertrappt op de grond. gaat de wintertuin binnen Jullie hebben geen idee hoe belangrijk deze wintertuin is; sinds de Gravin van Wandes in 1807 de mosroos kweekte, is dat behalve mij niemand in Granada meer gelukt, ook niet de botanicus van de Universiteit. Jullie moeten beslist meer eerbied voor mijn planten krijgen.

huishoudster Heb ik dat dan niet?

tante Stil! Jij bent geen haar beter dan de rest.

huishoudster Goed, mevrouw. Maar mij hoort u niet zeggen dat van al dat water geven en al dat gemors overal de padden nog eens uit de sofa kruipen.

tante Je vindt de geur anders maar wat lekker.

huishoudster Nee, mevrouw. Ik vind bloemen naar een dood kind ruiken, of naar een non die intreedt, of naar een kerkaltaar. Naar droevige dingen. Geef mij maar een sinaasappel of een rijpe kweepeer,

daarvoor kunnen alle rozen van de wereld me gestolen worden. Maar hier... rozen rechts, basilicum links, anemonen, salie, petunia's en dan die bloemen die nu zo in de mode zijn, die chrysanten, die met hun ragebol wel kleine zigeunerinnen lijken. Wat zou ik in die kas graag een perenboom of een kersenboom of een kakiboom zien staan!

tante Zeker om van te eten!

huishoudster Een mens heeft nu eenmaal een mond... Zoals ze in mijn dorp zeiden:

Een mond daar gaat het eten in,

met benen kun je dansen,

een vrouw heeft echter nog een ding...

stopt, gaat naar tante toe en fluistert het in haar oor

tante Heer nog aan toe! slaat een kruis

huishoudster In een dorp nemen ze geen blad voor de mond. slaat een kruis

rosita komt haastig op Mijn hoed! Waar is mijn hoed? De klok in San Luis heeft al acht uur geslagen.

huishoudster Ik heb hem op tafel gelegd.

rosita Maar hij ligt er niet.

Ze zoeken. Huishoudster af.

tante Heb je in de kast gekeken? tante af

huishoudster op Ik kan hem niet vinden.

rosita Weet dan niemand waar mijn hoed is?

huishoudster Zet die blauwe met madeliefjes maar op.

rosita Jij bent gek.

huishoudster Niet zo gek als jij.

tante weer op Zo, hier is-ie!

Rosita pakt de hoed en holt weg.

huishoudster Ze wil dat alles haastje repje gaat. Als het aan haar lag, was het vandaag al overmorgen. Ze slaat haar vleugels uit en glipt weg uit onze handen. Toen ze klein was, moest ik haar iedere dag verhaaltjes vertellen over wanneer ze oud zou zijn: ‘Mijn Rosita is nu tachtig jaar...’, altijd hetzelfde. Heeft u haar ooit rustig zien kantklossen, of met een frivolité- of schulpwerkje in haar handen zien zitten, of de zoom van een beddenjak zien openwerken?

tante Nooit.

huishoudster Altijd heen en weer aan het vliegen, van hot naar her en van hot naar her, en van hot naar her.

tante Laten we hopen dat je je vergist!

huishoudster Als ik me vergis, zou het de eerste keer niet zijn.

tante Ik heb haar natuurlijk nooit goed iets kunnen verbieden; wie zou zo’n schepseltje dat geen vader of moeder meer heeft nu verdriet doen?

huishoudster Geen vader, geen moeder, nog geen hondje dat tegen haar blaft, maar ze heeft een oom en een tante, en dat zijn schatten. omhelst haar

oom uit de wintertuin Dit wordt me te gortig!

tante Lieve hemel!

oom Het is tot daar aan toe dat mijn zaden worden vertrapt, maar ik kan niet dulden dat ze blaadjes rukken van de rozenstruik waar ik het meest van hou. Veel meer dan van de mosroos en de rimpelroos en de pompoen en de damascus, en van de egelantier van Koningin Isabella.

tegen tante Kom maar hier, dan zie je het zelf.

tante Is-ie geknakt?

oom Nee, er is niets ergs mee gebeurd, maar het had gekund.

huishoudster Ik mag lijden dat het hierbij blijft!

oom Ik vraag me af wie de pot heeft omgegooid.

huishoudster U hoeft mij niet aan te kijken.

oom Heb ik het soms gedaan?

huishoudster En bestaan er geen katten of honden; bestaat er niet iets als een tochtvlaag die door het raam naar binnen komt?

tante Toe, ga de wintertuin aanvegen.

huishoudster Het is duidelijk dat je je mond in dit huis niet mag opendoen.

oom op Zo'n roos heb je nog nooit gezien; ik had jou ermee willen verrassen. De 'rosa declinata' is ongelofelijk met haar hangende knoppen, en de 'inermis' die geen doornen heeft – wonderlijk, hè, niet één doorn! – en de 'myrtifolia' uit België en de 'sulfura' die in het donker glanst. Maar deze overtreft alle andere in zeldzaamheid. De botanici noemen haar 'rosa mutabile', dat wil zeggen veranderlijk, die verandert... In dit boek staat een beschrijving met een afbeelding, kijk! slaat een boek open 's Morgens is ze rood, tegen de avond wordt ze wit en 's nachts laat ze haar blaadjes vallen.

Als ze 's morgens opengaat,
is zij rood als bloed.

Zo dreigend is haar gloed
dat de dauw haar overslaat.

Als ze 's middags open is,
stolt zij tot koralen.

De zon klimt in de ramen
om te zien hoe mooi ze is.

Als in de boom van lieverlee
de zang van vogels klinkt
en de middag mat verzinkt

in de violette zee,
wordt zij wit, het wit
van een wang van zout.
Maar als met zoete luister
de hoorn de nacht aanzegt
als de sterren naderen
en de winden haperen,
op de grens van het duister,
heeft zij haar blaadjes afgelegd.
tante Zitten er al bloemen in?
oom Eén knop is aan het uitkomen.
tante En ze bloeit maar één dag?
oom Eén, ja. Maar ik ga er die hele dag naast zitten om te zien hoe ze
wit wordt.
rosita op Mijn parasol.
oom Haar parasol!
tante luid De parasol!
huishoudster op Hier is de parasol!
rosita pakt de parasol aan en geeft oom en tante een kus Hoe zie ik
eruit?
oom Fantastisch.
tante Je bent het mooiste van allemaal.
rosita opent de parasol En nu?
huishoudster In hemelsnaam, doe dicht die parasol, die mag je nooit
onder een dak openen! Dat brengt ongeluk!
Bij Bartholomeus en zijn rad,
bij St. Jozefs bloeiende staf,
bij de heilige tak van de laurier,

boze, verdwijn van hier,
om de vier hoeken van Jeruzalem.
Iedereen lacht.
Oom af
rosita doet de parasol dicht Zo dan!
huishoudster Doe dat nooit meer,
verd... orie!
rosita Ahum!
tante Wat wou je zeggen?
huishoudster Ik heb het toch niet gezegd?
rosita lachend af Tot straks!
tante Wie gaat er met je mee?
rosita steekt haar hoofd om de deur Ik ga met de manola's.
huishoudster En haar verloofde.
tante Die had geloof ik iets te doen.
huishoudster Ik weet niet van wie van de twee ik het meest hou, van
haar verloofde of van haar.
Tante gaat zitten en begint kant te klossen.
Je zou ze in een suikerpot stoppen, die twee, en ze, als ze doodgingen
– wat God verhoede! balsemen en in een nis van kristal en sneeuw
bewaren. Van wie houdt u het meest?
begint af te stoffen
tante Ze zijn me allebei lief als neef en nicht.
huishoudster De één heeft dit voor en de ander dat, maar...
tante Rosita is bij mij opgegroeid...
huishoudster Natuurlijk. Ik geloof trouwens niet in de band van het
bloed. Dat staat voor mij zo vast als een huis. Bloed stroomt door je

aderen, maar je ziet het niet. Van een achterneef die je iedere dag ziet, hou je meer dan van een broer die ver weg is. Waarom, vraag je je af. tante Mens, ga door met afstoffen.

huishoudster Al goed. Je mag hier niet eens je mond opendoen. Daar voed je een mooi meisje voor op. Daarvoor zitten je eigen bloedjes in een krot te rillen van de honger.

tante Van de kou, zul je bedoelen.

huishoudster Van alles, alleen om te horen te krijgen dat je je mond moet houden; en omdat ik een dienstmeid ben zit er niets anders op dan dat ik mijn mond houd, en dat doe ik dan maar, en ik mag nergens iets tegenin zeggen, ik mag niet eens zeggen...

tante Wat mag je niet zeggen?

huishoudster Dat u eens op moet houden met dat geklos en gerikketik, ik word nog eens dol van dat gerikketik.

tante lachend Ga eens kijken wie er is.

stilte op het toneel; alleen het geluid van de klosjes is hoorbaar
stem Mooiee kamilleee van de Sierraaa!

tante bij zichzelf We moeten nieuwe kamille kopen. Soms heb je het nodig... De volgende keer dat hij langskomt..., zevenendertig, achtendertig.

stem van de venter heel ver weg Mooiee kamilleee van de Sierraaa...

tante steekt nog een pen vast En veertig.

neef op Tante.

tante zonder op te kijken Zo, ga zitten, als je wilt. Rosita is al weg.

neef Met wie is ze gegaan?

tante Met de manola's. zwijgt; kijkt naar neef Er is iets met je.

neef Ja.

tante ongerust Ik ben bang dat ik het al weet. God geve dat ik me vergis.

neef Nee. Leest u maar.

tante leest Ja, dat was te verwachten. Daarom heb ik me tegen je omgang met Rosita verzet. Ik wist dat je vroeg of laat naar je ouders terug zou moeten! En het is me nogal niet naast de deur! Veertig dagen heb je nodig om in Tucumán te komen. Als ik een man was, en jong, gaf ik je een flink pak rammel.

neef Ik kan er toch niets aan doen dat ik van mijn nichtje hou. Dacht u dat ik het leuk vond om te gaan? Ik wil juist hier blijven, daarvoor kom ik.

tante Blijven! Blijven! Het is je plicht om te gaan. Het is een groot landgoed en je vader is oud. Ik zal er persoonlijk op moeten toezien dat je de boot neemt. Maar mijn leven heb je vergald. Om over je nichtje maar niet te spreken. Je zult een pijl met paarse linten door haar hart boren. Nu zal ze ontdekken dat een lap stof niet alleen goed is om er bloemen op te borduren maar ook om tranen in op te vangen.

neef Wat raadt u me aan?

tante Je moet gaan. Vergeet niet dat je vader mijn broer is. Hier doe je niets anders dan wat door de plantsoenen flaneren, daar zul je je handen uit de mouwen moeten steken.

neef Maar ik wil zo graag...

tante Trouwen? Ben je gek? Pas als je kostje gekocht is. En Rosita meenemen, zeker?

Over mijn lijk, en dat van je oom.

neef Nou ja, bij wijze van spreken. Ik weet maar al te goed dat het niet kan. Maar ik wil dat Rosita op me wacht. Ik kom spoedig terug.

tante Als je het voor die tijd tenminste niet aanlegt met een Tucumaanse. Ik had mijn tong aan mijn verhemelte moeten vastplakken voor ik toestemming gaf tot jullie verloving want mijn meisje blijft achter tussen deze vier muren, en jij trekt weg over de zee, over gindse citroenbossen, maar mijn meisje blijft hier, en voor haar zijn alle dagen eender, en jij, daarginds, jij pakt je paard en geweer, en gaat op fazantenjacht.

neef U heeft geen enkele reden om zo tegen me te praten. Ik heb mijn woord gegeven en ik zal het houden. Om het zijne te houden zit mijn vader nu in Amerika, en u weet...

tante zacht Houd je mond.

neef Ik hou mijn mond. Maar dan uit respect en niet uit schaamte.

tante met Andalusische ironie Neem me niet kwalijk, neem me niet kwalijk! Ik vergat dat je al een man bent.

huishoudster huilend op Als hij een man was, zou hij niet gaan.

tante huilend Houd je mond!

Huishoudster huilt met wilde uithalen.

neef Ik kom dadelijk terug. Wilt u het haar vertellen?

tante Maak je geen zorgen. De oudjes zijn goed om de kastanjes uit het vuur te halen.

neef af

huishoudster Ach, arm kleintje! Arm kleintje! Arm kleintje! Dus dit zijn de mannen van tegenwoordig! Al moet ik de straat op om te bedelen, ik laat mijn schattebout niet in de steek. Nu komt er opnieuw verdriet over dit huis. Ach mevrouw! herstelt zich Ik mag lijden dat de zeeslang hem opvreet!

tante Dat is in Gods hand!

huishoudster

Bij het sesamzaad,
de drie heilige vragen,
bij de bloeiende kaneel,
laat zijn nachten slecht zijn
en slecht zijn zaaisel.
Bij Sint Nicolaas' houten ton,
laat zijn zout vergif zijn.
pakt een waterkan en sprenkelt een kruis
op de vloer
tante Je mag niemand vervloeken. Ga aan je werk.
Huishoudster af. Er klinkt gelach. Tante af
manola 1 op, terwijl ze haar parasol dichtdoet
Ai!
manola 2 op, terwijl ze haar parasol dichtdoet
Ai, wat frisjes!
manola 3 op, terwijl ze haar parasol dichtdoet
Ai!
rosita op, terwijl ze haar parasol dichtdoet
Voor wie zijn die diepe zuchten van mijn lieflijke manola's?
manola 1 Oh, voor niemand.
manola 2 Voor de wind.
manola 3 Voor een man die naar mijn hand dingt.
rosita Welke handen gaan de klachten uit jullie monden vangen?
manola 1 De muur.
manola 2 Een zeker portret.
manola 3 De kanten zomen langs mijn bed.
rosita Ook ik kom met mijn zuchten.
Ai, manola's! Ai, vriendinnen!

manola 1

En wie vangt die?

rosita

Twee ogen

die de schaduwen verjagen

en met wimpers als lianen

waar de dageraad gaat slapen.

En ze zijn, al zijn ze zwart,

avondschemer vol papavers.

manola 1 Bind een haarlint om die zucht!

manola 2 Ai!

manola 3 Gelukskind...

manola 1 al met al.

rosita Jullie houdt me voor de mal;

ik hoorde een zeker gerucht.

manola 1 Geruchten zijn scherpe kruiden.

manola 2 En refreinen van de golven.

rosita Ik zal het zeggen...

manola 1 Ik luister.

manola 3 Geruchten zijn ook kronen.

rosita

Granada, de Elvirastraat,

waar de manola's wonen,

die, de drie en vier alleen,

klimmen naar het Alhambra.

De ene in het groen gekleed,

de tweede in het mauve, en daar

de derde, die heeft linten

van haar kraagje tot haar sleep.
De twee voorop zijn reigers,
de duif komt achteraan;
zij verstuiven op de laan
mousseline vol geheimen.
Ai, wat donker het Alhambra!
Waar naar toe gaan de manola's
als de rozen, de fonteynen
op hun schaduwplekken kwijnen?
Welke vrijers wachten daar?
Welke myrte staat er klaar?
Welke handen zullen geuren
van hun ronde bloemen plukken?
Niemand zal hen vergezellen,
één, en duif, de andere, reigers.
Maar de wereld heeft haar vrijers
die met bladeren zich bedekken.
De kathedraal heeft bronzen
prijsgegeven aan de winden.
De Genil wiegt haar ossen,
de Douro wiegt haar vlinders.
De avond komt, beladen
met heuvels van schaduw;
het schoentje van de eerste kijkt
uit zijdenkanten stroken,
de oudste heeft haar ogen wijd,
de jongste, half geloken.
Wie zijn toch die drie alleen,

hoge borsten, lange sleep?
En die zakdoek die zo gaat?
Waarheen gaan zij nog zo laat?
Granada, de Elvirastraat,
waar de manola's wonen,
die, de drie en vier alleen,
klimmen naar het Alhambra.

manola 1

Laat het gerucht in golven
over Granada rollen.

manola 2 Heeft een van ons een liefje?

rosita Nee.

manola 2 Is wat ik zeg wel waar?

rosita Geheel.

manola 3

Ons bruidshemd heeft een rand
van rijpkleurige kant.

rosita Maar...

manola 1 Wij houden van de avond.

rosita Maar...

manola 2 Door lommerrijke lanen.

manola 1

Naar het Alhambra klimmen wij,
met zijn drieën... in een rij.

manola 3 Ai.

manola 2 Hou je mond.

manola 3 Waarom?

manola 2 Ai!

manola 1

En niemand hoort het, ai!

rosita

Alhambra, smartelijke jasmijn,
die sponde van de maan zal zijn.

huishoudster Meisje, je tante roept je. heel verdrietig

rosita Heb je gehuild?

huishoudster beheerst zich Nee... het is alleen..., ik heb...

rosita Maak me niet aan het schrikken. Wat is er?

IJlings af, met een blik op de huishoudster; als Rosita weg is, begint de
huishoudster stilletjes te huilen.

manola 1 hardop Wat is er aan de hand?

manola 2 Vertel nu.

huishoudster Stil.

manola 3 gedempt Slecht nieuws?

huishoudster voert ze mee naar de deur en kijkt in de richting waar
Rosita is verdwenen Nu vertelt ze het haar!

stilte, waarin allen luisteren

manola 1 Rosita huilt. Laten we naar haar toe gaan.

huishoudster Kom mee, dan zal ik het jullie vertellen. Laat haar nu met
rust! Wij kunnen de andere deur nemen. allen af

Het toneel is verlaten. Heel in de verte, op de piano, klinkt een etude
van Czerny. Stilte. Neef op; als hij midden in de kamer is gekomen,
houdt hij halt, omdat Rosita verschijnt. Ze staan tegenover elkaar, kijken
elkaar aan. Neef loopt naar Rosita toe. Hij slaat zijn arm om haar
middel. Zij legt haar hoofd tegen zijn schouder.

rosita

Waarom versmolten jouw ogen

trouweloos met de mijne?
Waarom mij getooid met fijne
kransen van bloemen die logen?
Louter rouw brengt je hoge
nachtegalenlied mijn jeugd;
in jouw bijzijn ligt mijn deugd,
jouw blik doet mijn wangen bloeien.
Neem geen afscheid, want dan snoei je
liefste, de bloem van mijn vreugd.
Neef voert haar mee naar een tête-à-tête-bankje; ze gaan zitten.
neef

Ach mijn nicht, geliefde vrouw
nachtegaaltje zelfs bij vorst,
houd je snavelkje op slot
voor je ingebeelde kou;
niet van ijs dwaal ik van jou.
Al vaar ik naar verre landen,
het water legt in mijn handen
nardussen van schuim en rust;
daardoor wordt het vuur geblust
als het me dreigt te branden.

rosita

Op een avond dat ik verpoos
op mijn balkon van jasmijnen,
zie ik twee cherubijnen
strijken op een verliefde roos;
zij werd vuurrood, zo broos
en wit als ze toch was;

maar zij is zwak en alras
vielen door de minnekussen
haar blaadjes, niet te blussen,
gewond terneer in het gras.
Zo ook, neef, van geweten rein,
gaf ik bij de myrten blind
mijn verlangens aan de wind
en mijn blankheid de fontein.
Naïef als een gazel kan zijn
sloeg ik mijn ogen op, 't was jij,
in mijn hart was het daarbij
of huiverende naalden
wonden openhaalden,
rood gekleurd als karmozijn.
neef

Ik kom weer bij je, lieve nicht,
en voer je met me, in de schoot
van een zuiver gouden boot
met zeilen zonder gewicht.

Dag en nacht, bij schaduw, licht,
denk ik alleen aan onze band.

rosita

Maar het gif dat liefde brandt
in het eenzame gemoed,
weeft voor als ik sterven moet
mijn kleed met golf en land.

neef

Als mijn paard op zijn gemak

graast van de bedauwde loten,
als de mist komt van de sloten
en de wind in nevel pakt,
als het zomerlicht de vlakke
onstuimig schildert met karmijn
en de rijp de speldenpijn
van de ochtend in mij pint,
altijd zal ik, lieve kind,
in gedachten bij je zijn.

rosita

En ik zal op de uitkijk staan,
die avond dat de stad verstilt
en de schemering verzilt
van heimwee naar de oceaan;
dat je weerkomt en een baan
gele citroenen aan hun tak
en ontbloede jasmijn die brak
over de stenen, je hindert
en nardussen in wervelingen
de waanzin brengen naar mijn dak.

Kom je terug?

neef

Ja, ik kom gauw!

rosita

Welke draagster van het licht
is de bode van dat bericht?

neef

Dat is de duif van mijn trouw.

rosita

Dan zal ik als je vrouw
lakens voor ons twee borduren.

neef

Bij 's Heren hemelvuren
en de anjer in Zijn zij,
vraag ik: verlaat je op mij.

rosita

Neef, vaarwel.

neef

Ik tel de uren...

Ze omhelzen elkaar, nog steeds in dezelfde houding. In de verte klinkt de piano. Neef af. Rosita blijft huilend achter. Oom op, steekt het toneel over in de richting van de wintertuin.

Als ze haar oom ziet, pakt Rosita het boek over rozen, dat binnen handbereik ligt.

oom Wat was je aan het doen.

rosita Niets.

oom Zat je te lezen?

rosita Ja.

Oom af

Rosita leest:

Als ze 's morgens opengaat,
is zij rood als bloed.

Zo dreigend is haar gloed
dat de dauw haar overslaat.

Als ze 's middags open is,
stolt zij tot koralen.

De zon klimt in de ramen
om te zien hoe mooi ze is.
Als in de boom van lieverlee
de zang van vogels klinkt
en de middag mat verzinkt
in de violette zee,
wordt zij wit, het wit
van een wang van zout.
Maar als met zoete luister
de hoorn de nacht aanzegt,
als de sterren naderen
en de winden haperen,
op de grens van het duister,
heeft zij haar blaadjes afgelegd.

doek

tweede bedrijf

Salon in het huis van Doña Rosita. Op de achtergrond, de tuin.

de heer x Welnu, ik zal altijd iemand van deze eeuw zijn.

oom De eeuw die wij zojuist zijn ingegaan, wordt een materialistische eeuw.

de heer x Maar er zal veel meer vooruitgang zijn dan in de vorige. Mijn vriend, de heer Longoria, uit Madrid, heeft zojuist een automobiel gekocht waarmee hij de fantastische snelheid van dertig kilometer per uur kan halen; en de sjah van Perzië, voorwaar een zeer beminnelijk mens, heeft ook een Panhard Levassor van vierentwintig paardenkracht gekocht.

oom En dan zeg ik: waar moeten ze toch zo snel naar toe? U ziet wat er is gebeurd tijdens de race Parijs-Madrid; die moest worden gestaakt, omdat alle coureurs al voor Bordeaux waren omgekomen.

de heer x Graaf Zboronsky, die bij een ongeluk tijdens die zelfde race het leven liet, en Marcel Renault, of Renol, want dat kun je op beide manieren zeggen en dat gebeurt ook, eveneens tijdens die race omgekomen, zijn martelaren van de wetenschap en op de dag dat de religie van het positieve haar intrede doet, komen zij op de altaren. Ik heb Renault vrij goed gekend. Arme Marcel!

oom U zult mij niet overtuigen. gaat zitten

de heer x met één voet op zijn stoel en spelend met zijn stok Welzeker; al valt het niet mee voor een hoogleraar in de Politieke Economie om met een rozenkweker van gedachten te wisselen. Maar geloof u me, vandaag de dag hebben quiëtistische en obscurantistische ideeën

afgedaan. Vandaag de dag is de weg vrij voor een Jean-Baptiste Say, of Se, want dat kun je op beiden manieren zeggen en dat gebeurt ook, of voor een Graaf Tolstuá, in de volksmond Tolstoi, die even bevallig in zijn vorm is als diepzinnig in zijn gedachten. Ik voel mij een ingezetene van de levende Polis; ik ben geen aanhanger van de Natura Naturata.

oom Iedereen leeft dit dagelijkse leven naar vermogen of inzicht.

de heer x Natuurlijk, de Aarde is een middelmatige planeet, maar je moet de beschaving een handje helpen. Als Santos Dumont zich aan het kweken van rozen had gewijd, in plaats van vergelijkende meteorologie te studeren, zou het bestuurbare luchtschip nog in de schoot van Brahma rusten.

oom misnoegd De botanica is ook een wetenschap.

de heer x Ja, maar een toegepaste: om sappen van de geurige 'Anthemis' te bestuderen, of de rabarber, of de enorme 'pulsatilla', of de narcotische werking van de 'Datura Stramonium'.

oom naïef Interesseren die planten u?

de heer x Ik heb dienaangaande niet voldoende ervaring opgedaan.

Wat mij interesseert is cultuur, dat is iets anders. Voilà.

stilte

Waar is Rosita?

oom Rosita?

stilte

luid Rosita!...

stem achter het toneel Die is er niet.

oom Die is er niet.

de heer x Dat spijt me.

oom Mij ook. Het is haar naamdag, ik denk dat ze naar de kerk is voor haar veertig weesgegroetjes.

de heer x Schenkt u haar namens mij deze hanger. Het is een
parelmoeren Eiffeltoren op twee duiven die het rad van de industrie in
hun snavel dragen.

oom Zij zal u zeer erkentelijk zijn.

de heer x Ik heb geaarzeld of ik haar een zilveren kanonnetje zou geven
waarin je door de loop de Madonna van Lourdes, of Loerd, kon zien, of
een ceintuurgesp gemaakt van een slang en vier libellen, maar ik koos
voor dit omdat het van meer smaak getuigt.

oom Dank u.

de heer x Uw hartelijke ontvangst heeft mij aangenaam getroffen.

oom Dank u.

de heer x Brengt u mijn diepste respect over aan uw echtgenote.

oom Dank u zeer.

de heer x En eveneens aan uw betoverende nichtje, die ik gelukwens
op deze heuglijke dag.

oom Duizendmaal dank.

de heer x Beschouwt u mij als uw toegewijde dienaar.

oom Een miljoen maal dank.

de heer x Ik herhaal...

oom met stemverheffing Dank, dank, dank.

de heer x Tot weerziens. af

huishoudster lachend op Ik begrijp niet waar u het geduld vandaan
haalt. Met die meneer en die ander, die don Confucio Montes de Oca,
gedoopt in Loge nummer 43, vliegt het huis nog eens in brand.

oom Ik heb je gezegd, dat ik niet wil dat je gesprekken afluistert.

huishoudster Dat noem ik nog eens ondankbaar. Ik stond achter de
deur, jawel meneer, maar niet om af te luisteren, maar om mijn bezem
klaar te hebben voor het geval ik dat heerschap weg moest jagen.

tante op Is hij al weg?

oom Ja. af

huishoudster Is dat ook een aanbidder van Rosita?

tante Jij met je aanbidders. Je kent Rosita niet!

huishoudster Maar ik ken de aanbidders.

tante Mijn nichtje is verloofd.

huishoudster Breekt u me de bek niet open; breekt u me de bek niet open; breekt u me de bek niet open; breekt u me de bek niet open.

tante Hou je mond dan.

huishoudster Vindt u het normaal dat een man weggaat en een vrouw die het neusje van de zalm is vijftien jaar laat wachten? Zij moet trouwen. Mijn vingers doen al pijn van het verzorgen van tafellinnen met Marseillaans kant en beddengoed met guipureversiering en tafellakens en tulen spreien met geapliceerde bloemen. Ze had ze al moeten gebruiken en verslijten maar zij merkt niet hoe de tijd verstrijkt. Als ze zilveren haren heeft zit ze nog satijnen linten aan de stroken van haar bruidshemd te naaien.

tante Waarom bemoei je je met dingen die je niet aangaan?

huishoudster verbaasd Ik bemoei me er niet mee, ze bemoeien zich met mij.

tante Ik weet zeker dat ze gelukkig is.

huishoudster Dat verbeeldt ze zich. Gisteren moest ik de hele dag met haar bij de uitgang van het circus staan, omdat ze in haar hoofd had gezet dat één van de artiesten op haar neef leek.

tante En was dat zo?

huishoudster Hij was mooi als een jonge priester die zijn eerste mis gaat lezen; uw neef mocht willen dat hij dat figuur had, die parelmoeren

hals en die snor. Hij leek er helemaal niet op. In uw familie komen geen knappe mannen voor.

tante Dank je!

huishoudster Ze zijn allemaal klein en hebben allemaal wat afhangelende schouders.

tante Toe maar!

huishoudster Het is de zuiverste waarheid, mevrouw. Weet u wat het is, die circusklant viel bij Rosita in de smaak zoals hij bij mij in de smaak viel, en zoals hij bij u in de smaak zou vallen. Maar zij betreft alles op die ander. Af en toe heb ik zin om een schoen naar haar hoofd te slingeren. Want van al dat getuur naar de hemel krijgt ze nog eens koeienogen.

tante Zo is het welletjes. Dat je een onbehouwen mens bent en je mond niet kunt houden, is tot daar aan toe, maar dit gaat te ver.

huishoudster U wou toch niet beweren dat ik niet van haar hou.

tante Het lijkt er soms veel op.

huishoudster Ik zou het brood uit mijn mond sparen en het bloed uit mijn aderen geven, als zij dat van me verlangde.

tante krachtig Stroopsmeren! Woorden!

huishoudster krachtig En daden! Ik heb het bewezen; en daden! Ik houd meer van haar dan u.

tante Dat is een leugen.

huishoudster krachtig Het is de waarheid!

tante Schreeuw niet tegen me!

huishoudster hard Daar heb ik een tong voor, om hem te gebruiken.

tante Houd je mond, onbehouwen mens!

huishoudster Veertig jaar ben ik nu bij u.

tante bijna huilend U bent ontslagen.

huishoudster op haar hardst God zij dank, dan hoef ik haar tenminste niet meer te zien!

tante huilend Eruit! Meteen!

huishoudster in huilen uitbarstend Eruit!

begeeft zich huilend naar de deur maar laat daar iets vallen

Allebei in tranen.

stilte

tante haar tranen drogend, vriendelijk Wat heb je laten vallen?

huishoudster huilend Een zakthermometer, Louis xv.

tante Oh ja?

huishoudster Ja, mevrouw.

Ze huilen.

tante Laat eens zien?

huishoudster Voor het naamfeest van Rosita. komt dichterbij

tante snuffend Wat mooi.

huishoudster met huilerige stem Middenin het fluweel zit een fontein van echte schelpen; boven de fontein een prieeltje van ijzerdraad met groene rozen; het water in het bassin is van blauwe lovertjes, en de waterstraal is de eigenlijke thermometer. De plassen eromheen zijn met olieverf geschilderd en daarboven drinkt een nachtegaal die helemaal van gouddraad is geborduurd. Ik had graag gehad dat je hem kon opwinden zodat hij ging zingen, maar dat kon niet.

tante Dat kon niet.

huishoudster Maar hij hoeft niet per se te zingen. In de tuin hebben we echte.

tante Dat is zo.

stilte

Waarom heb je dat gedaan?

huishoudster huilend Ik geef alles wat ik heb als het om Rosita gaat.
tante Omdat je meer van haar houdt dan wie ook!
huishoudster Na u, dan.
tante Nee. Jij hebt haar je bloed gegeven.
huishoudster U heeft uw leven voor haar opgeofferd.
tante Maar ik deed het uit plichtsbesef en jij uit edelmoedigheid.
huishoudster harder Dat mag u niet zeggen!
tante Jij hebt bewezen dat je meer van haar houdt dan wie ook.
huishoudster Ik heb gedaan wat iedereen in mijn geval gedaan zou hebben. Ik ben maar een dienstmeid. U en meneer betalen mij, en ik dien u.
tante We hebben je altijd als een lid van de familie beschouwd.
huishoudster Een nederige dienstmeid die geeft wat ze heeft en meer niet.
tante En dat durf jij te zeggen, meer niet?
huishoudster Wat anders?
tante geïrriteerd Je hebt het recht niet om zoiets in dit huis te zeggen. Ik ga weg, dan hoef ik je niet te horen.
huishoudster geïrriteerd En ik ook.
IJlings af, ieder door een deur. Op de drempel stuit tante op oom.
oom Van al dat samenzijn, verandert jullie kant in stekels.
tante Ze wil ook altijd gelijk hebben.
oom Zeg maar niets verder, ik ken het verhaal uit mijn hoofd... En toch kun je niet zonder haar. Gisteren hoorde ik hoe je haar tot in details op de hoogte bracht van onze bankrekening. Lijkt me niet het meest aangewezen gesprek voor een dienstmeid.
tante Ze is geen dienstmeid.

oom vriendelijker Goed, goed, het is niet mijn bedoeling om tegen je in te gaan.

tante Valt er met mij soms niet te praten?

oom Jawel, maar ik geef er de voorkeur aan om te zwijgen.

tante En intussen houd je je verwijten voor je.

oom Waarom zeg ik op zo'n moment niets? Als ik daar ruzie mee kan voorkomen, ben ik in staat mijn eigen bed op te maken, mijn kleren met houtzeep te wassen, en de kleden in mijn kamer om te keren.

tante Het is niet eerlijk dat je de superieure, verwaarloosde echtgenoot uithangt, terwijl alles hier in huis op jouw gemak en jouw luimen is ingesteld.

oom vriendelijk Integendeel, meisje.

tante ernstig Ik meen het. In plaats van kant te klossen, snoei ik jouw planten. En wat doe jij?

oom Neem me niet kwalijk. Er komt een moment dat twee personen die al jarenlang samen zijn in de kleinste dingen een aanleiding tot ongenoegen en onrust zoeken alleen om leven en spanning te blazen in iets dat onherroepelijk dood is. Toen we twintig waren, hadden we dit soort gesprekken niet.

tante Nee. Toen we twintig waren, gingen de ruiten eraan...

oom En de kou was een speeltuig in onze handen.

Rosita op. Ze is gekleed in het roze.

De mode is veranderd. Steekt haastig het toneel over met een schaar in haar hand. In het midden blijft ze staan.

rosita Is de post al geweest?

oom Is-ie geweest?

tante Ik weet het niet? luid Is de post al geweest?

stilte

Nee, nog niet.

rosita Hij komt altijd om deze tijd.

oom Hij had er allang moeten zijn.

tante Hij laat zich vaak ophouden, onderweg.

rosita Laatst zag ik hem met drie kinderen aan 't pinkelen; de hele stapel brieven op de grond.

tante Hij zal zo wel komen.

rosita Laat het me dan weten. haastig af

oom Waar ga je eigenlijk met die schaar naartoe?

rosita Rozen knippen.

oom verbaasd Wat? En wie heeft je daarvoor toestemming gegeven?

tante Ik. Het is vandaag haar naamdag.

rosita Ik wil ze in de jardinières en in de vaas in de hal zetten.

oom Iedere keer dat jullie een roos knippen is het of mij een vinger wordt afgeknipt. Ik weet dat dat jullie niets kan schelen. terwijl hij zijn vrouw aankijkt Ik wil geen ruzie. Ik weet dat ze maar kort bloeien.

huishoudster op

Daarover gaat ook de rozenwals, een van de mooiste composities van deze tijd, maar ik kan mijn afkeer niet onderdrukken als ik ze in een vaas zie staan. verlaat het toneel

rosita tegen de huishoudster Is de post al geweest.

huishoudster Het enige waar bloemen goed voor zijn is om kamers mee op te fleuren.

rosita geïrriteerd Ik vroeg of de post al is geweest.

huishoudster geïrriteerd Heb ik soms de gewoonte om brieven achter te houden?

tante Kom, ga de bloemen nu afknippen.

rosita Er is hier in huis altijd wel iets om te vitten.

huishoudster Het gif zit in alle hoeken. af

tante Ben je gelukkig?

rosita Ik weet het niet.

tante Hoezo?

rosita Als ik geen mensen zie ben ik gelukkig, maar ja, ik moet ze wel zien...

tante Precies! Het leven dat jij leidt bevat me niet. Je verloofde verlangt heus niet dat je zo schuw bent. Hij schrijft me juist altijd dat je eruit moet.

rosita Maar op straat merk ik hoe de tijd verstrijkt en ik wil mijn illusies niet verliezen. Er is alweer een nieuw huis op het pleintje gebouwd. Ik wil niet zien hoe de tijd verstrijkt.

tante Precies! Ik heb al zo vaak tegen je gezegd dat je je neef moet afschrijven en hier met een ander moet trouwen. Je bent opgewekt. Ik weet dat menig jongere en ook oudere man een oogje op je heeft.

rosita Maar tante! Mijn band met hem is heel diep en heel hecht in mijn gevoel geworteld. Als ik geen mensen zag, zou ik haast geloven dat het pas een week geleden is dat hij vertrok. Ik wacht op hem als de eerste dag. Trouwens, wat betekent een jaar, twee jaar, vijf jaar?

Er wordt gescheld.

De post.

tante Wat zou hij je gestuurd hebben?

huishoudster terwijl ze het toneel betreedt Hier zijn de zogenaamd deftige ouwe vrijsters.

tante Mijn God!

rosita Laat maar binnenkomen.

huishoudster Mama en haar drie dochters. Van buiten mooie sier en voor de mond een paar armzalige maïskorrels. Wat zou ik die graag een goed pak op hun... af

De drie ingebeelde meisjes en hun mama op. De ouwe vrijsters dragen immense hoeden met goedkope veren, buitenissige jurken, handschoenen tot de elleboog, met daaroverheen armbanden, en waiers aan lange kettingen. Mama is in het grijs-zwart en draagt een hoed met paarse linten.

mama Gefeliciteerd. kussen elkaar

rosita Dank u wel. kust de ouwe vrijsters Amor! Caridad! Clemencia!

ouwe vrijster 1 Gefeliciteerd.

ouwe vrijster 2 Gefeliciteerd.

ouwe vrijster 3 Gefeliciteerd.

tante tegen mama Hoe is het met uw voeten?

mama Steeds slechter. Als zij er niet waren, kwam ik de deur niet meer uit.

Ze gaan zitten.

tante U wrijft ze toch wel in met lavendel?

ouwe vrijster 1 Iedere avond.

ouwe vrijster 2 En met een aftreksel van kaasjeskruid.

tante Daar is geen reuma tegen bestand.

stilte

mama Hoe is het met uw man?

tante Goed, dank u.

stilte

mama Met zijn rozen.

tante Met zijn rozen.

ouwe vrijster 3 Wat zijn bloemen toch mooi!

ouwe vrijster 2 Wij hebben thuis een struik met St. Franciscusrozen in een pot.

rosita Maar St. Franciscusrozen ruiken niet.

ouwe vrijster 1 Een klein beetje.

mama Persoonlijk houd ik het meest van wilde jasmijn.

ouwe vrijster 3 Viooltjes zijn ook snoezig.

stilte

mama Kinderen, hebben jullie de ansicht meegenomen?

ouwe vrijster 3 Ja. Een meisje in het roze, dat tegelijkertijd een barometer is. De monnik met de kap is zo afgezaagd. Al naar gelang de vochtigheid gaan de rokken van het meisje, van flinterdun papier, open of dicht.

rosita leest

Op een morgen tussen de dalen

zongen de nachtegalen

in hun liedje zoetgevooid:

‘Rosita is het allermooist’.

Dat hadden jullie niet moeten doen!

tante Heel smaakvol.

mama Aan smaak ontbreekt het me niet, waar het me aan ontbreekt is geld!

ouwe vrijster 1 Mama...

ouwe vrijster 2 Mama...

ouwe vrijster 3 Mama...

mama Kinderen, hier kan ik vrijuit spreken. Niemand hoort ons. Ach, u weet het maar al te goed: sinds mijn arme man er niet meer is, moet ik werkelijk wonderen verrichten om rond te komen van het pensioen dat we nog hebben. Het is of ik nog hoor hoe hun vader, ruimhartig en

ridderlijk als hij was, altijd tegen me zei: 'Enriqueta, laat het geld rollen, laat het rollen, per slot verdien ik zeventig duro', maar die tijden zijn voorbij! En toch slagen we erin onze stand op te houden. Wat een spanningen heb ik niet moeten doorstaan, mevrouw, om te zorgen dat deze meisjes een hoed konden blijven dragen! Wat een tranen, wat een getob om een lint of een paar pijpenkrullen! Die veren en dat ijzerdraad hebben me heel wat slapeloze nachten gekost.

ouwe vrijster 3 Mama!...

mama Het is de waarheid, m'n kind. We kunnen ons niets extra's veroorloven. Vaak vraag ik ze: 'Wat willen jullie, hartjes, een ei bij het eten of een stoel aan de wandelweg?' En dan antwoorden zij in koor: 'Een stoel'.

ouwe vrijster 3 Mama, hou daar eens over op. Heel Granada weet het. mama Wat zouden ze ook anders antwoorden? En dus redden we ons opnieuw met wat aardappels en een tros druiven, maar wel een Mongools capeje of een beschilderde parasol of een popeline blouse, met alles erop en eraan. Niets aan te doen. Maar het wordt nog eens mijn dood! En ik krijg tranen in mijn ogen als ik zie hoe ze omgaan met meisjes die het er makkelijk van kunnen nemen.

ouwe vrijster 2 Ga jij vanavond naar het plantsoen, Rosita?

rosita Nee.

ouwe vrijster 3 Wij zien daar altijd de meisjes Ponce de León, de meisjes Herrasti en de barones van St. Mathilde van de Pauselijke Zegen. Het puikje van Granada.

mama Nou ja, ze zijn natuurlijk samen naar school gegaan op het Poort van de Hemel-college.

stilte

tante staat op U wilt vast wel iets gebruiken.

Iedereen staat op.

mama Niemand maakt zulke lekkere noga en zulke lekkere roomtaart als u.

ouwe vrijster 1 tegen Rosita Is er nog nieuws?

rosita De laatste post stelde veranderingen in het vooruitzicht. Eens afwachten wat deze brengt.

ouwe vrijster 3 Heb je dat stel met Valenciennekant al af?

rosita Dat zou ik denken! Ik heb er daarna alweer een gemaakt van nansoek met waterverfvinders.

ouwe vrijster 2 De dag dat jij trouwt, heb je de mooiste uitzet van de wereld.

rosita Ach, ik geloof dat het alles bij elkaar niet veel is! Ze zeggen dat mannen gauw op je uitgekeken raken als ze je altijd in dezelfde jurk zien.

huishoudster terwijl ze opkomt Daar zijn die van Ayola, de fotograaf. tante De jongedames Ayola, zul je bedoelen.

huishoudster Hier zijn hare hoogheden, de freules Ayola, van de Hoffotograaf, gouden medaille op de tentoonstelling van Madrid. af tante Het is dat ik haar moet dulden; maar soms werkt ze erg op mijn zenuwen.

De ouwe vrijsters bekijken samen met Rosita wat lappen stof.

Ze zijn onmogelijk.

mama Brutaal, dat zijn ze. Ik heb een meisje dat 's avonds het huis aan kant maakt; ze kreeg wat ze altijd hebben gehad: een peseta in de maand plus de kliekjes, toch heel mooi voor deze tijd; welnu, onlangs liet ze op hoge poten weten dat ze voortaan een duro wilde hebben, en dat kan ik niet betalen!

tante Waar moet dat heen.

De meisjes Ayola komen op en begroeten Rosita vrolijk. Ze zijn erg overdreven en rijk naar de mode van die tijd gekleed.

rosita Jullie kennen elkaar niet?

ayola 1 Van gezicht.

rosita De meisjes Ayola, mevrouw Escarpini en haar dochters.

ayola 2 We zien ze weleens op hun stoel langs de wandelweg.

verbergen hun lach

rosita Ga zitten.

De ouwe vrijsters gaan zitten.

tante tegen de Ayola's Willen jullie wat lekkers?

ayola 2 Nee; we hebben net gegeten. Ik heb wel vier eieren met tomatenragout op, ik kon haast niet meer van mijn stoel komen.

ayola 1 Leuk hoor.

Ze lachen.

stilte

De Ayola's krijgen de slappe lach wat aanstekelijk op Rosita werkt, maar die doet haar best om zich in te houden. De ingebeelde meisjes en hun mama blijven ernstig.

stilte

tante Wat een kinderen!

mama De jeugd!

tante De gezegende leeftijd.

rosita loopt over het toneel alsof ze hier en daar wat recht legt Zegt u dat alstublieft niet.

Ze zwijgen.

tante tegen ouwe vrijster 3 Ga je nog wat op de piano spelen?

ouwe vrijster 3 Ik studeer weinig op het moment. Ik heb het erg druk met handwerken.

rosita Het is tijden geleden dat ik je voor het laatst heb gehoord.
mama Als ik er niet was geweest, waren haar vingers al krom gegroeid.
Ik moet er voortdurend achterheen zitten.
ouwe vrijster 2 Sinds die arme papa dood is, heeft ze geen zin meer. Hij hield er zo van!
mama Ik weet nog dat de tranen soms over zijn wangen liepen.
ouwe vrijster 1 Als zij de Tarantella van Popper speelde.
ouwe vrijster 2 En het Gebed van de Maagd.
mama Hij was zo gevoelig!
De Ayola's, die zich tot dan toe hebben goedgehouden, barsten in geschater los. Rosita, die haar rug naar de ouwe vrijsters heeft toegedraaid, lacht ook, maar beheerst zich.
tante Wat een kleuters!
ayola 1 Weet u waarom we lachen? Vlak voordat we hier binnenkwamen...
ayola 2 Struikelde zij en maakte bijna een smak...
ayola 1 En toen moest ik... lachen
De ouwe vrijsters brengen een geveinsd lachje op waar iets vermoeids en droevigs in zit.
mama Wij gaan maar!
tante Geen sprake van.
rosita tegen iedereen Laten we dan vieren dat je niet gevallen bent.
tegen de huishoudster Wil je de lange vingers binnenbrengen?
ouwe vrijster 3 Die zijn heerlijk!
mama Vorig jaar kregen we een pond mee naar huis.
Huishoudster komt binnen met de koekjes.
huishoudster Een hapje voor fijne lui. tegen Rosita De postbode is al in de Populierenlaan.

rosita Wacht hem bij de deur op!

ayola 1 Ik wil niets eten. Ik heb liever een glaasje anisette.

ayola 2 En ik een cognacje.

rosita Jij bent altijd al een drankorgel geweest!

ayola 1 Toen ik zes was, kwam ik hier weleens en toen heeft Rosita's verloofde me drinken geleerd. Weet je nog, Rosita?

rosita ernstig Nee!

ayola 2 Mij hebben Rosita en haar verloofde de eerste letters van het ABC geleerd. Hoelang is dat nu geleden?

tante Vijftien jaar!

ayola 1 Ik ben het gezicht van je verloofde bijna, bijna vergeten.

ayola 2 Had hij niet een litteken op zijn lip?

rosita Een litteken? Tante, had hij een litteken?

tante Weet je dat dan niet meer, kindje? Het was zijn enige schoonheidsfoutje.

rosita Maar dat was geen litteken; dat was een brandwond, een heel licht rood plekje. Littekens zijn dieper.

ayola 1 Ik wou dat Rosita ging trouwen!

rosita In hemelsnaam!

ayola 2 Nee, onzin. Ik ook!

rosita Waarom?

ayola 1 Om een bruiloft te hebben. Zodra ik de kans krijg, trouw ik.

tante Meisje, toch!

ayola 1 Maakt niet uit met wie, als ik maar niet alleen blijf.

ayola 2 Zo is 't!

tante tegen mama Wat zegt u me daarvan?

ayola 1 Oh, als ik met Rosita bevriend ben, is het omdat ze iemand heeft! Vrouwen zonder vriend zijn zielig, ze vreten zich op en ze zijn

allemaal... als ze de ouwe vrijsters ziet Nou ja, niet allemaal,
sommige... Goed, ze zijn allemaal wanhopig!
tante Zo is het wel genoeg!
mama Laat haar maar.
ouwe vrijster 1 Veel vrouwen trouwen niet omdat ze niet willen.
ayola 2 Daar geloof ik persoonlijk niks van.
ouwe vrijster 2 veelbetekenend Ik weet het wel zeker.
ayola 2 Iemand die niet wil trouwen, poedert zich niet meer, vult haar
korset niet meer op, en zit niet dag en nacht door de spijlen van haar
balkon naar de voorbijgangers te loeren.
ouwe vrijster 2 Misschien haalt ze graag een frisse neus!
rosita Wat een idioot gesprek!
Ze lachen geforceerd.
tante Goed. Waarom maken we niet wat muziek?
mama Kom, meiske!
ouwe vrijster 3 terwijl ze opstaat Wat moet ik dan spelen?
ayola 2 Wat dacht je van Het Kietelkapiteintje?
ouwe vrijster 2 Het gondellied uit Het fregat Numancia.
rosita Waarom niet De taal van de bloemen?
mama Hè ja, De taal van de bloemen!
tegen tante Heeft u dat nooit gehoord? Declamatie en piano tegelijk.
Iets prachtigs!
ouwe vrijster 3 Ik kan ook dat andere doen, De donkere zwaluwen
zullen wederkeren om hun nest aan je balkon te hangen.
ayola 1 Dat is zo treurig.
ouwe vrijster 1 Treurige dingen zijn ook mooi.
tante Kom! Begin nu!
ouwe vrijster 3 op de piano

Moeder, breng me naar de velden
toon me in het morgenlicht
hoe de bloemen daar ontluiken,
als de wind de takken wiegt.
Duizend bloemen, duizend talen
voor duizend verliefden van hart
en de bron die zal verhalen
wat de nachtegaal vergat.

rosita

Ontloken was de roos
in de prille dageraad,
van teder bloed zo rood,
dat de dauw haar overslaat,
op haar steel zo gloeiend,
dat de wind zal schroeien;
wat was zij hoog!, wat was zij mooi!

Ontloken was zij!

ouwe vrijster 3

‘Slechts op jou rusten mijn ogen’,
drukken heliotropen uit.

‘Ik zal nimmer van je houden’,
zegt het bloeiend koningskruid.

‘Ik ben verlegen’, het viooltje.

‘Ik ben koud’, de witte roos.

De jasmijn zegt: ‘Ik zal trouw zijn’,
en de anjer: ‘Ik zal jouw zijn’.

ouwe vrijster 2

Hyacint, dat is chagrijn;

passiebloem betekent pijn.

ouwe vrijster 1

Mierikswortels zijn verachting,

alle lelies zijn verwachting.

tante

Zegt de nardus: 'k Ben je vriend';

'k Bouw op jou', de passiebloem.

De kamperfoelie is je wieg,

de immortelle is je doem.

mama

Immortelle van de dood,

bloemen voor gevouwen handen;

wat gedij je als de wind

jammert boven je guirlande!

rosita

Ontloken was de roos,

maar de avond wilde vallen

en gerucht van droeve sneeuw

ging al drukken op haar takken;

toen de schaduw was gekeerd

met het nachtegalenlied,

werd zij wit en uitgeteerd,

als gestorven van verdriet;

maar toen de nacht, machtige

hoorn van metaal, ging klinken

en de verstrengelde winden

sliepen op de berg, zuchtte ze

en liet haar blaadjes vallen

op de dageraadskristallen.

ouwe vrijster 3

Geplukte bloemen in een krans

steunen op je lange haren.

Sommige met kleine lans,

andere met vuur en water.

ouwe vrijster 1

Bloemen hebben hun eigen taal

voor alle verliefden van hart.

rosita

Acaciabloesem, jaloezie

en gelach, de balsemien;

en dahlia, koel verachten,

de nardus, verlangend smachten.

Gele bloemen, diepe haat;

vervoering, de vurige rode;

witte, voor wie trouwen gaat,

blauwe, een kleed voor een dode.

ouwe vrijster 3

Moeder, breng me naar de velden,

toon me in het morgenlicht

hoe de bloemen daar ontluiken

als de wind de takken wiegt.

De piano laat het laatste loopje horen en stopt.

tante Ach, wat prachtig!

mama Ze kennen ook de taal van de waaier,

de taal van de handschoenen, de taal van de postzegel en de taal van

de uren.

Ik persoonlijk krijg kippenvel als ik dit hoor:

Het slaat twaalf over de wereld

met onherroepelijk geweld;

zondaar, kom tot inkeer:

je uren zijn geteld.

ayola 1 met volle mond Ajakkes!

mama

Of dit:

Om één uur worden wij geboren,

trala lala lala,

en deze eerste daad,

trala lala lala,

is als het opslaan van de ogen,

tralalam,

in een bloemengaard,

ja gaard, ja gaard.

ayola 2 tegen haar zuster Ik geloof dat die ouwe hem om heeft. tegen

mama Blijft u nog een glaasje?

mama Zo'n aanbod zou ik niet graag afslaan, zoals ze in mijn tijd

zeiden.

Rosita heeft naar de komst van de post staan uitkijken.

huishoudster De post!

algemene opwinding

tante Precies op tijd.

ouwe vrijster 3 Hij moet de dagen hebben afgeteld om hem precies

vandaag te laten aankomen.

mama Wat attent!

ayola 2 Maak open!

ayola 1 Het lijkt me discreter dat je hem alleen leest; misschien staat er iets onbetamelijks in.

mama Lieve hemel!

Rosita af met brief.

ayola 1 Een brief van een verloofde is geen brevier.

ouwe vrijster 3 Het is een brevier van de liefde.

ayola 1 Je kunt wel merken dat zij er nog nooit een heeft gehad.

mama krachtig Des te beter voor haar!

ayola 2 Op uw gezondheid.

tante tegen de huishoudster, die Rosita achterna wil Waar ga jij heen?

huishoudster Mag ik soms geen stap meer zetten?

tante Laat haar met rust!

rosita terwijl ze opkomt Tante! Tante!

tante Kind, wat is er?

rosita opgewonden Oh, tante!

ayola 1 Wat is er?

ouwe vrijster 3 Zeg op!

ayola 2 Wat is er?

huishoudster Zeg iets!

tante Vertel dan!

mama Een glas water!

ayola 2 Toe!

ayola 1 Vlug.

opwinding

rosita met verstikte stem Hij wil trouwen... alom ontzetting Hij wil

trouwen met me, hij houdt het niet langer uit, maar...

ayola 2 omhelst haar Olé! Wat heerlijk!

ayola 1 Een kus!

tante Laat haar uitspreken.

rosita kalmer nu Maar omdat hij op het moment onmogelijk kan komen, zal het huwelijk bij volmacht worden voltrokken, dan komt hij daarna zelf.

ouwe vrijster 1 Gefeliciteerd!

mama bijna huilend God geve je het geluk dat je verdient! omhelst haar huishoudster Alles goed en wel, maar wat betekent 'volmacht'?

rosita Niets. Iemand anders neemt bij de plechtigheid de plaats van de bruidegom in.

huishoudster En verder?

rosita Dan ben je getrouwd!

huishoudster En 's nachts, wat dan?

rosita In Godsnaam!

ayola 1 Heel goed gezegd. En 's nachts, wat dan?

tante Kinderen!

huishoudster Laat hij zelf komen om te trouwen! 'Volmacht'! Daar heb ik nog nooit van gehoord. Het bed met zijn geschilderde bloemen huiverend van de kou, en het bruidshemd in de donkerste hoek van de kist. Mevrouw, laat die 'volmacht' dit huis niet binnenkomen. Iedereen lacht Mevrouw, ik wil geen 'volmacht'!

rosita Maar hij komt niet lang daarna zelf!

Dit is een bewijs te meer hoeveel hij van me houdt!

huishoudster Het mocht wat! Laat hij komen en je bij de arm nemen en de suiker in je koffie roeren en die proeven om te zien of hij niet te heet is! gelach

Oom op met een roos in zijn hand.

rosita Oom!

oom Ik heb alles gehoord, en haast zonder het te beseffen heb ik de enige veranderende roos afgesneden die ik in mijn wintertuin had. Ze is nog rood, als ze 's middags open is, stolt ze tot koralen.

rosita

De zon klimt in de ramen, om te zien hoe mooi ze is.

oom Als ik nog twee uur had gewacht met afknippen had je haar wit gekregen.

rosita

Wit als een duif,
als de lach van de zee;
wit als het koude wit
van een wang van zout.

oom Maar ze is nog net in het bezit van de gloed van haar jeugd.
tante Drink een glaasje met me, man. Vandaag is het er de dag voor.
opwinding

Ouwe vrijster 3 gaat voor de piano zitten en speelt een polka. Rosita kijkt naar de roos. Ouwe vrijsters 2 en 1 dansen met de Ayola's en zingen.

Vrouw, toen ik jou zag staan
aan de oever van de zee,
zoete, frêle fee,
was 't met mijn rust gedaan,
maar dat broze verschijnen
in mijn fatale waan
zou bij het licht van de maan

in de golven verdwijnen.

Oom en tante dansen. Rosita loopt naar paar vrijster 2 en Ayola toe.

Danst met de ouwe vrijster. Ayola klapt in haar handen als ze oom en tante ziet dansen en de huishoudster doet terwijl ze opkomt hetzelfde.

doek

derde bedrijf

Benedenkamer met groene blinden. Ramen die uitkijken op de tuin. Er heerst stilte op het toneel. Een klok laat horen dat het zes uur in de avond is. Huishoudster steekt het toneel over met een kist en een koffer. Er zijn tien jaren voorbijgegaan. Tante verschijnt en gaat zitten in een lage stoel, midden op het toneel. Stilte. De klok slaat opnieuw zes maal.

huishoudster op Het slaat al voor de tweede maal zes uur.

tante Waar is m'n meisje?

huishoudster Boven, in de toren. En waar zat u?

tante Ik heb de laatste potten uit de wintertuin gehaald.

huishoudster Ik heb u de hele middag niet gezien.

tante Sinds mijn man dood is, is het huis zo leeg, dat het dubbel zo groot lijkt en we elkaar zelfs moeten zoeken. Soms, 's nachts, als ik op mijn kamer lig te hoesten, hoor ik het echoën als in een kerk.

huishoudster Dat is zo, het huis is te groot geworden.

tante Trouwens..., als hij zou leven, met dat heldere verstand van hem, met zijn intelligentie... bijna huilend

huishoudster zingend Tra lala lala... Nee, mevrouw, ik vind het niet goed dat u huilt.

Hij is nu zes jaar dood en ik wil niet dat u doet of het gisteren pas was.

We hebben genoeg om hem gehuild! U moet flink zijn, mevrouw! De zon breekt wel weer door! Ik hoop dat hij nog vele jaren op ons moet wachten terwijl hij in zijn hemel rozen snijdt!

tante komt overeind Ik ben heel oud aan het worden, ama. Bovendien zijn we totaal berooid.

huishoudster We zullen niets tekort komen. Ik ben ook oud!

tante Ik wou dat ik jouw leeftijd had!

huishoudster Zoveel schelen we niet, alleen, ik ben van al dat werken soepel gebleven, terwijl u, altijd in uw luie stoel, kromme benen hebt gekregen.

tante Vind je soms dat ik niet heb gewerkt?

huishoudster Met de topjes van uw vingers, met draadjes, met stengels, met confituren; ik heb gewerkt met mijn rug, met mijn knieën, met mijn nagels.

tante Dus zorgen dat alles in huis goed loopt is geen werken.

huishoudster De vloeren van het huis schrobben is veel zwaarder.

tante Ik wil geen ruzie.

huishoudster Waarom niet? Dan komen we de tijd tenminste door. Toe. Gaat u dan tegen me in. Ach nee, we zijn stil geworden. Vroeger werd hier altijd geschreeuwd. Heb je dit wel, heb je dat wel, hoe zit het met de vla, strijk de was eens af...

tante Ik heb het opgegeven..., en ik zou met de ene dag soep en de andere dag broodpap, en de rozenkrans op zak, in waardigheid mijn dood afwachten... Maar als ik aan Rosita denk!

huishoudster Het zere punt!

tante in toorn ontstoken Als ik denk aan de streek die haar is geleverd, aan het vreselijke, aanhoudende bedrog en aan de verdorvenheid van die man, die geen familie van me is en het ook niet verdient familie van me te zijn, zou ik willen dat ik twintig was, dan nam ik een boot, ging naar Tucumán, pakte een zweep...

huishoudster onderbreekt haar en een zwaard en sloeg zijn kop eraf en maalde die fijn tussen twee stenen, en hakte de hand af waarmee hij zijn valse gelofte heeft gedaan en die leugenachtige liefdesbrieven heeft geschreven.

tante Ja, ja; hij zou met bloed moeten betalen wat hij aan bloed heeft gekost, al is het allemaal mijn eigen bloed, en dan...

huishoudster ...zijn as over de zee uitstrooien.

tante Hem weer levend maken en naar Rosita brengen om weer rustig te kunnen ademen, met de eer van de mijnen gered.

huishoudster U zult moeten toegeven dat ik gelijk had.

tante Dat had je.

huishoudster Hij heeft daar de rijke vrouw gevonden naar wie hij op zoek was en is er getrouwd, maar hij had het tijdig moeten zeggen. Wie wil nu deze vrouw nog? Ze is uitgebloeid! Mevrouw, zouden we hem geen vergiftigde brief kunnen sturen, zodat hij op slag dood blijft als hij die krijgt?

tante Het is fraai! Acht jaar is hij nu getrouwd, en pas de afgelopen maand heeft die ellendeling me de waarheid geschreven. Niet dat ik niets merkte aan zijn brieven; die volmacht die maar niet kwam, iets aarzelends... Hij durfde niet maar tenslotte heeft hij het toch gedaan. Natuurlijk wel na de dood van zijn vader! En het arme schaap...

huishoudster Sst!...

tante En neem meteen de twee inmaakpotten mee.

Rosita op. Gekleed in het lichtroze, naar de mode van 1910.

Pijpenkrullen in haar haar. Sterk verouderd.

huishoudster Kindje!

rosita Wat zijn jullie aan het doen?

huishoudster Een beetje aan het roddelen. En jij, waar ga jij naartoe?

rosita Naar de wintertuin. Zijn de bloempotten al weg?

tante Er staan er nog een paar.

Rosita af. De twee vrouwen drogen hun tranen.

huishoudster En dat is dus het einde? U in een stoel en ik in een stoel?

Wachten tot de dood ons haalt? Bestaan er dan geen wetten meer? Is er dan geen enkel middel om hem te vermorzelen...?

tante Stil, ga nu niet door!

huishoudster Het ligt niet in mijn aard om zulke dingen te laten passeren zonder dat mijn hart door mijn hele borstkas holt als een opgejaagde hond. Toen ik mijn man begroef, vond ik het heel erg en toch voelde ik me ook heel blij... nee, niet blij... een soort opluchting dat ik daar niet lag. Toen ik mijn kleine meisje begroef... hoort u me?, toen ik mijn kleine meisje begroef, was het of ze op mijn ziel traptten, maar dood is dood. Ze zijn dood, we huilen, de deur gaat dicht, en we leven verder. Maar dit van mijn Rosita is het ergst. Van iemand houden en zijn lichaam niet vinden; huilen en niet weten om wie je huilt; smachten naar iemand van wie je weet dat hij het niet waard is. Het is een open wond waaruit onophoudelijk wat bloed sijpelt, en er is niemand op de wereld, die watten of zwachtels aandraagt, of een handvol verkoelende sneeuw.

tante Wat wil je dat ik doe?

huishoudster Het leven nemen zoals het is.

tante Als je oud bent, keert alles zich tegen je.

huishoudster Zolang ik armen heb, zal het u aan niets ontbreken.

tante stilte. Heel zacht, als beschaamd Beste vrouw, ik kan je maandloon niet langer uitbetalen! Je zult ons moeten verlaten.

huishoudster Oeiii! Wat komt er een tocht door dat raam! Oeii!... Of ben ik soms doof aan het worden? Waarom heb ik ineens zo'n zin om te zingen? Net als kinderen die uit school komen!

Er klinken kinderstemmen.

Hoort u dat, mevrouw? Mijn mevrouw, meer mevrouw dan ooit. omhelst haar

tante Luister.

huishoudster Ik ga koken. Een geurig voornschoteltje met venkel.

tante Luister nu!

huishoudster En een sneeuwpudding! Ik ga een sneeuwpudding voor u maken met gekleurde suikertjes...

tante Mens toch!...

huishoudster schreeuwend En daarmee uit!... Als dat don Martín niet is!

Don Martín, kom binnen! Zo! U houdt mevrouw wel een beetje gezelschap.

Huishoudster haastig af

Don Martín op. Het is een oude man met rood haar. Hij gebruikt een kruk ter ondersteuning van een te kort been. Een nobele, zeer waardige verschijning, met iets onherroepelijk triests om zich heen.

tante Ik ben blij u te zien!

don martín Wanneer is het definitieve vertrek?

tante Vandaag.

don martín Wat doe je eraan!

tante Het nieuwe huis is minder. Maar het heeft een mooi uitzicht en een kleine binnenplaats met twee vijgenbomen waar we bloemen kunnen houden.

don martín Het is beter zo.

Ze gaan zitten.

tante En hoe gaat het met u?

don martín Z'n gangetje. Ik heb net mijn college Begripsvorming gegeven. Een ware hel. Toch zo'n mooi onderwerp: 'De idee en definitie van Harmonie', maar het interesseert de kinderen hoegenaamd niet. En wat voor kinderen. Voor mij, gebrekkig als ik ben, hebben ze tenminste nog enig respect; af en toe een speld in mijn stoel of een trekpop op mijn rug, maar met mijn collega's halen ze gruwelijke dingen uit. Het zijn rijkeluiszoontjes en omdat ze betalen, mag je ze niet straffen. Dat houdt de directeur ons tenminste altijd voor. Gisteren hadden ze het in hun hoofd gezet dat de arme meneer Canito, de nieuwe aardrijkskundeleraar, een corset droeg, omdat hij een beetje een holle rug heeft; en toen hij alleen op het schoolplein was, hebben de grootste belhamels samen met de internen hem tot zijn middel uitgekleet, aan een van de pilaren van de gaanderij vastgebonden en vanaf het balkon een kan water over hem heen gegoten.

tante De arme man!

don martín Ik ga iedere dag bevend de school binnen en wacht af wat ze nu weer met me zullen uithalen, al hebben ze, zoals ik zeg, tenminste enig respect voor mijn gebrek. Pas geleden was er enorme consternatie toen meneer Consuegra, die op bewonderenswaardige wijze Latijn geeft, kattendrek op zijn presentatielijst aantrof.

tante Duivels zijn het!

don martín Zij betalen en daar bestaan wij van. Trouwens, gelooft u me, hun ouders lachen nog om zulke streken ook; omdat wij alleen toezicht houden en de kinderen verder geen examens afnemen, zien ze ons als mensen zonder gevoel, als mensen op de onderste sport van alle das- en boorddragers die er nog zijn.

tante Ach, don Martín! Wat is dat voor een wereld waarin wij leven!

don martín Ja, wat een wereld! En ik die er altijd van droomde om
dichter te worden. Eén keer heb ik een aanmoedigingsprijs gewonnen
en heb ik een drama geschreven dat nooit kon worden opgevoerd.

tante 'De dochter van Jeftha'?

don martín Precies!

tante Rosita en ik hebben het gelezen. U had het ons te lezen gegeven.
We hebben het vier of vijf keer gelezen!

don martín in angstige spanning En wat...?

tante Ik vond het erg mooi. Dat heb ik altijd tegen u gezegd. Vooral als
zij dood gaat en aan haar moeder moet denken en om haar roept.

don martín Dat is sterk, nietwaar? Een echt drama. Een drama naar
vorm en inhoud. Het kon nooit worden opgevoerd. barst los in
declamatie:

'Oh, verheven moeder! laat uw blikken weiden
over wie in minne onmacht ligt gebroken;
aanvaard mijn fonk'lende kleinoden
en het gruw'lijk reut'len van mijn bitter lijden'.

Is dat soms slecht? En wat dacht u van de klemtoon en de cesuur in dit
vers: 'en het gruw'lijk reut'len van mijn bitter lijden'?

tante Prachtig! Prachtig!

don martín En als Glucinius Jesaias zal ontmoeten en de voorhang van
de tent optilt...

huishoudster op, onderbreekt hem Deze kant uit. twee verhuizers op, in
manchester pakken

verhuizer 1 Goeienavond.

don martín & tante tegelijk Goeienavond.

huishoudster Die is het! wijst naar een grote divan achterin de kamer

De mannen tillen de divan langzaam op, alsof ze een doodskist weghalen. Huishoudster volgt hen. Stilte. Terwijl de mannen met de divan verdwijnen, slaat de torenklok twee maal.

don martín Is dat de novene van de Heilige Gertrudis?

tante Ja, in San Antón.

don martín Het valt niet mee om dichter te zijn! de twee mannen af
Daarna wilde ik apotheker worden. Dat is een rustig bestaan.

tante Mijn broer zaliger was apotheker.

don martín Maar dat kon niet. Ik moest mijn moeder onderhouden en werd leraar. Daarom benijdde ik uw man. Hij was wat hij wilde zijn.

tante En het heeft hem geruïneerd!

don martín Ja, maar mijn geval is erger.

tante U schrijft tenminste nog.

don martín Ik weet niet waarom ik schrijf, want ik heb geen hoop meer, maar inderdaad is het het enige wat ik graag doe. Heeft u gisteren mijn verhaal in het tweede nummer van Geest van Granada gelezen?

tante ‘De verjaardag van Mathilde’? Ja, dat hebben we gelezen; een juweeltje.

don martín Vindt u niet? Daarin heb ik mezelf willen vernieuwen door er iets van een eigentijdse sfeer in te brengen; ik heb het zelfs over een vliegtuig! Je moet nu eenmaal met je tijd mee. Waar ik natuurlijk het meest van hou zijn mijn sonnetten.

tante ‘Aan de negen muzen van de Parnassus’!

don martín Tien, aan de tien. Weet u niet meer dat ik Rosita de tiende muze heb genoemd?

huishoudster terwijl ze opkomt Mevrouw, wilt u me even helpen met het opvouwen van dit laken? gaan samen het laken opvouwen

Hé, Don Martín met zijn rode haartjes! Waarom bent u nooit getrouwd, beste man? Dan zou u niet zo alleen in dit leven staan!

don martín Ze hebben me niet gewild!

huishoudster Er is tegenwoordig geen smaak meer. Terwijl u zo prachtig kunt spreken!

tante Straks wordt hij nog verliefd op jou!

don martín Dat moet ze proberen!

huishoudster Als hij lesgeeft in het benedenlokaal van de school, ga ik altijd naar de kelder om naar hem te luisteren. 'Wat is de idee'?

'De verstandelijke voorstelling van een ding of voorwerp'. Is het niet zo?

don martín Kijk haar! Kijk haar!

huishoudster Gisteren zei hij hard: 'Nee; hier is sprake van een hyperbaton'; en later... 'epinikeios'. Ik zou het graag begrijpen, maar omdat ik het niet begrijp, moet ik lachen en dan werpt de stoker, die altijd en eeuwig zit te lezen in een boek dat De ruïnes van Palmyra heet, me blikken toe als twee dolle katten. Maar al moet ik, onwetend als ik ben, dan lachen, ik begrijp best dat don Martín een man van veel gewicht is.

don martín Er wordt tegenwoordig geen gewicht meer toegekend aan de Rhetorica en de Poëtica, en al evenmin aan een universitaire vorming.

Huishoudster haastig af met het opgevouwen laken.

tante Je doet er niets aan! Er rest ons nog maar weinig tijd op dit toneel.

don martín En die moeten we besteden in goedheid en opoffering. Er klinkt geschreeuw.

tante Wat gebeurt er?

huishoudster terwijl ze opkomt Don Martín, u moet naar de school, de jongens hebben met een spijker de leidingen stukgemaakt en nu zijn alle lokalen ondergelopen.

don martín Dan gaan we maar. Ik droomde van de Parnassus en moet voor metselaar en loodgieter spelen. Het is te hopen dat ze me tenminste niet duwen en dat ik niet uitglijd...

Huishoudster helpt don Martín uit zijn stoel, er klinken stemmen.

huishoudster Hij komt eraan...! Rustig een beetje! Ik mag lijden dat het water zo hoog stijgt dat geen kind het overleeft!

don martín terwijl hij vertrekt Oh mijn God!

tante Arme man, wat een leven!

huishoudster Vergelijkt u zichzelf daar eens mee. Hij moet zelf zijn boorden strijken en zijn sokken stoppen, en toen hij ziek was en ik bracht hem zijn vla, had hij lakens op zijn bed die zo zwart waren als roet, en dan die muren en die wastafel..., foei!

tante En met anderen is het net zo!

huishoudster Daarom zal ik altijd zeggen: vervloekt, alle rijkelui! Ik mag hopen dat zelfs de nagels van hun handen niet overblijven!

tante Laat ze toch!

huishoudster Maar ik weet zeker dat ze hals over kop de hel intuïmen. Waar denkt u dat don Rafaël Salé nu is, die uitbouter van de armen, die ze eergisteren, God hebbe zijn ziel, hebben begraven met al dat vertoon van priesters, nonnen en gezang? In de hel! En ik hoor het hem zeggen: 'Ik heb twintig miljoen peseta, knijp me niet met die tang! Ik geef jullie veertigduizend duro als je die gloeiende kolen van mijn voeten weghaalt!', maar de duivels, wat brandhout hier, wat brandhout daar, trappen van heb ik jou daar, stompen in zijn gezicht, net zolang tot zijn bloed verandert in kolengruis.

tante Als christenen weten we allemaal dat geen enkele rijkard ooit het rijk der hemelen zal binnengaan, maar als je zo praat heb je kans dat je zelf ook hals over kop de hel intuïmeelt.

huishoudster De hel, ik? Eén zet tegen die meneer Beëlzebub z'n ketel en het kokende water stroomt naar alle hoeken van de aarde. Nee mevrouw, nee. Ik kom in de hemel, of ik wil of niet. zachtmoedig Samen met u. Allebei in een luie stoel van hemelsblauwe zij die uit zichzelf schommelt, en met een waaier van vuurrood satijn. Tussen ons in, op een schommel van jasmijn en toefjes rozemarijn, zit Rosita en daarachter uw man, bedekt met rozen zoals hij in zijn kist deze kamer heeft verlaten; met dezelfde glimlach, datzelfde blanke voorhoofd als van kristal, en u schommelt, en ik schommel, en Rosita schommelt, en achter ons Onze Lieve Heer die rozen naar ons gooit als waren wij drieën een parelmoeren altaarstuk, vol kaarsen en franje.

tante En de zakdoeken voor de tranen mogen hier beneden blijven.

huishoudster Precies, laat die zich maar vervelen. Wij maken plezier in de hemel!

tante Want daarvan is ons hart volledig verstoken!

verhuizer 1 op Zegt u het maar.

huishoudster Kom mee. verdwijnt samen met de verhuizer. Bij de deur
Kop op!

tante God zegene je! gaat langzaam zitten

Rosita op met een pak brieven in haar hand.

stilte

tante Hebben ze de commode al weggehaald?

rosita Daar zijn ze juist mee bezig. Uw nicht Esperanza stuurde een jongen voor een schroevendraaier.

tante Ik denk dat ze de bedden aan het opzetten zijn voor vannacht. We hadden eerder moeten gaan om te zorgen dat alles volgens onze smaak gebeurt. Mijn nicht zal de meubels wel lukraak hebben neergezet.

rosita Ik ga anders liever hier weg als het buiten donker is. Als het kon, deed ik de straatlantaarn uit. Reken maar dat de buurvrouwen hun ogen open hebben. Tijdens de verhuizing zag het de hele dag zwart van de kinderen voor de deur, net of hier een dode lag opgebaard.

tante Als ik het geweten had, had ik het nooit goedgevonden van je oom, die hypotheek op het huis met meubels en al. Wat we mogen meenemen, is het allernoodzakelijkste, de stoel om op te zitten en het bed om in te slapen.

rosita Om in te sterven.

tante Een mooie poets heeft hij ons gebakken! Morgen komen de nieuwe eigenaren! Ik wou dat je oom ons kon zien. De oude dwaas! Veel te slap voor zaken. Stapel van zijn rozen! Geen enkel benul van geld! Dag aan dag heeft hij me zitten ruïneren. 'Hier is Dinges'; en hij: 'Laat maar binnenkomen'; en hij kwam, platzak, en als hij weer wegging puilden zijn zakken uit, en hij altijd: 'Zeg maar niets tegen mijn vrouw'. De verkwister! De zwakkeling! Er was geen nood zo hoog of hij wist raad... geen kind waar hij zich niet over ontfermde, want... want... hij was de grootmoedigste mens die ooit heeft bestaan... een christen in hart en nieren...; nee, nee, stil nu, mal oud mens! Stil nu, babbeltante, en eerbiedig Gods wil! Geruïneerd! Nu goed, en verder stiltel!; maar als ik jou zie...

rosita Maakt u zich over mij geen zorgen, tante. Ik weet dat hij die hypotheek heeft genomen om mijn meubels en mijn uitzet te bekostigen en dat doet pijn.

tante Daar heeft hij goed aan gedaan. Je hebt het dubbel en dwars verdiend. Alles wat er gekocht is ben je waard en zal mooi zijn op de dag dat je het gaat gebruiken.

rosita De dag dat ik het ga gebruiken?

tante Natuurlijk! De dag van je bruiloft.

rosita Dwingt u me niet daarover te praten.

tante Dat is de fout van fatsoenlijke vrouwen van deze streek. Niets zeggen! We zeggen niets, terwijl we juist zouden moeten praten. luid
Ama! Is de post al geweest?

rosita Wat bent u van plan?

tante Kijk hoe ik leef en laat het een les voor je zijn.

rosita omhelst haar Stil nu.

tante Af een toe moet ik wel hardop spreken. Kom tussen je vier muren vandaan, m'n kind. Je mag niet aan je ongeluk wennen.

rosita geknield voor tante Ik ben eraan gewend geraakt jaren achtereen buiten mezelf te leven, met mijn gedachten bij dingen die heel ver weg waren, en nu die dingen niet meer bestaan, blijf ik almaar ronddraaien in dezelfde koude ruimte, op zoek naar een uitweg die ik wel nooit zal vinden. Ik wist alles al. Ik wist dat hij was getrouwd; een barmhartige ziel had zich er al mee belast het me te vertellen, en ik ontving zijn brieven met een illusie vol onderdrukte tranen die zelfs mij verbaasde. Als de mensen niet hadden gepraat, als jullie het niet hadden geweten, als niemand het had geweten behalve ik, zouden zijn brieven en zijn leugen mijn illusie hebben gevoed als in het eerste jaar van zijn afwezigheid. Maar iedereen wist het en ik werd met de vinger nagewezen en dat maakte mijn zedigheid als verloofd meisje belachelijk en gaf mijn waaier van ongetrouwde vrouw iets grotesks. Ieder jaar dat voorbijging was als een stuk ondergoed dat van mijn lichaam werd

gerukt. En vandaag trouwt een vriendin en nog een en nog een, en morgen krijgt ze een kind en dat groeit op en komt zijn examenlijst laten zien, en er komen nieuwe huizen en nieuwe liedjes, en ik blijf hetzelfde, voel dezelfde siddering als altijd; ik blijf dezelfde die ik was, pluk dezelfde anjer, zie dezelfde wolken. En op een dag ga ik naar de wandelweg en realiseer me dat ik niemand ken; jongens en meisjes lopen me voorbij, omdat ik gauw moe ben, en een van hen zegt: 'Daar heb je die ouwe vrijster', en een ander, een knap joch met een krullenkop, zegt: 'Daar zet niemand zijn tanden meer in'. En ik hoor het en ik kan niet eens schreeuwen, alleen maar verder gaan, met mijn mond vol gif en ontzaglijke zin om te vluchten, mijn schoenen uit te trekken, op bed te gaan liggen en nooit meer uit mijn hoekje te komen. tante Maar kind! Rosita!

rosita Ik ben al oud. Gisteren hoorde ik de huishoudster zeggen dat ik nog kon trouwen. Ach, welnee. Geen denken aan. Ik heb voorgoed de hoop verloren dat te kunnen doen met de man die ik met heel mijn hart liefhad en... liefheb. Alles is afgelopen..., en toch, al heb ik mijn illusies volledig verloren, ik ga naar bed en ik sta op met het vreselijkste gevoel dat er is, het gevoel dat mijn hoop dood is. Ik wil vluchten, ik wil niet zien, ik wil kalm zijn, leeg zijn... En toch achtervolgt de hoop me, besluipt me, bijt me, als een stervende wolf die voor het laatst zijn tanden opeenklemt.

tante Waarom heb je niet naar me geluisterd? Waarom ben je niet met een ander getrouwd?

rosita Ik was gebonden, en trouwens, welke man is naar dit huis gekomen met het oprechte en vurige verlangen mijn liefde te winnen? Niet één.

tante Je hebt ze geen blik waardig gekeurd. Je was in de ban van een bedrieglijke verleider.

rosita Ik heb het altijd ernstig gemeend.

tante Je hebt je vastgeklampt aan een hersenschim zonder de werkelijkheid te zien en zonder erbarmen met je toekomst te hebben.

rosita Ik ben zoals ik ben. En ik kan mezelf niet veranderen. Het enige wat ik nu nog heb is mijn waardigheid. Wat ik inwendig voel, houd ik voor mezelf.

tante Dat is nu juist wat ik niet wil.

huishoudster stormt binnen En ik ook niet! Praat, lucht je hart, dan huilen we eens goed met ons drieën, gedeelde smart is halve smart.

rosita Wat zou ik dan moeten zeggen? Er zijn dingen die je niet kunt zeggen omdat er geen woorden zijn om ze te zeggen; en als ze bestonden, zou niemand de betekenis begrijpen. Jullie begrijpen me als ik om brood of water of zelfs om een kus vraag, maar jullie zullen nooit deze duistere hand kunnen begrijpen of wegnemen die iedere keer dat ik alleen ben mijn hart bevriest of verzengt, dat weet ik niet.

huishoudster Nu zegt ze tenminste iets.

tante Voor alles is troost te vinden.

rosita Het zou een eindeloos verhaal worden. Ik weet dat mijn ogen altijd jong zullen blijven, maar ik weet ook dat mijn rug iedere dag een beetje krommer zal worden. Wat mij is overkomen is uiteindelijk zoveel vrouwen overkomen.

stilte

Maar waarom vertel ik dit allemaal?

tegen de huishoudster Aan de slag, jij, over een paar minuten gaan we hier weg; en u, tante, zit over mij maar niet in.

stilte

tegen de huishoudster Toe! Ik hou er niet van als jullie zo naar me kijken. Die trouwe hondenblikken hinderen me. huishoudster af Die medelijdende blikken maken me verward en boos.

tante Kind, wat wil je dat ik doe?

rosita U moet me opgeven.

stilte

loopt heen en weer Ik weet wel dat u nu denkt aan uw zuster, de ouwe vrijster... ouwe vrijster zoals ik. Ze was verbitterd en haatte kinderen en iedereen die een nieuwe jurk aantrok..., maar zo zal ik niet zijn.

stilte

Neem me niet kwalijk.

tante Ach, onzin!

Achter in de kamer verschijnt een jongen van achttien jaar.

rosita Kom verder.

jongeman Oh, bent u aan het verhuizen?

rosita Over enkele minuten. Als het donker wordt.

tante Wie is dat?

rosita Dat is de zoon van Maria.

tante Welke Maria?

rosita De oudste van de drie manola's.

tante

Ah!, die, de drie en vier alleen,

klimmen naar het Alhambra.

Mijn verontschuldiging, jongen, voor mijn slechte geheugen.

jongeman U heeft me ook maar een paar keer gezien.

tante Zeker, maar ik was dol op je moeder.

Ze was zo alleraardigst! Ze is in dezelfde tijd gestorven als mijn man.

rosita Eerder.

jongeman Acht jaar geleden.

rosita Zijn gezicht is sprekend dat van haar.

jongeman vrolijk Alleen wat lelijker. Toen ze dat van mij maakten, hebben ze een hamer gebruikt.

tante En dezelfde manier om voor de dag te komen; hetzelfde temperament!

jongeman Natuurlijk, ik lijk op haar. Met carnaval trok ik een jurk van mijn moeder aan..., zo'n jurk uit het jaar nul, groen...

rosita weemoedig Met zwarte strikken... en tressen van nijlgroene zij.

jongeman Ja.

rosita En een grote fluwelen strik op het middel.

jongeman Ja, die.

rosita Met draperieën aan weerskanten van de queue.

jongeman Precies! Wat een krankzinnige mode! glimlacht

rosita bedroefd Het was een mooie mode!

jongeman Praat me er niet van! Nou, ik kwam stikkend van het lachen in dat geval naar beneden, en alle gangen van het huis gingen naar mottenballen ruiken, en ineens begon mijn tante bitter te schreien omdat het, zei ze, net was of ze mijn moeder zag. Ik was natuurlijk overstuur en heb de jurk en het masker gauw boven weer afgegooid.

rosita Er is niets zo levend als herinneringen. Tenslotte maken ze ons het leven onmogelijk. Daarom begrijp ik die dronken ouwe vrouwtjes zo goed die over straat zwerven en de wereld willen uitwissen, en gaan zitten zingen op de banken langs de wandelweg.

tante Hoe is het met je getrouwde tante?

jongeman Ze schrijft weleens uit Barcelona, maar steeds minder.

rosita Heeft ze kinderen?

jongeman Vier.

stilte

huishoudster terwijl ze opkomt Mag ik de sleutels van de kast? krijgt van tante de sleutels; doelend op de jongen Deze jongeman hier liep gisteren met zijn vriendinnetje te wandelen. Ik zag ze in de buurt van het Nieuwe Plein. Zij wilde de ene kant op maar hij vond het niet goed.

lacht

tante Jongen toch!

jongeman bedremmeld We maakten grapjes.

huishoudster terwijl ze het toneel verlaat

Je hoeft niet zo te blozen!

rosita Hou toch op!

jongeman Wat heeft u een schitterende tuin!

rosita Had!

tante Kom mee, dan kun je wat bloemen afknippen.

jongeman Het ga u goed, Doña Rosita.

rosita Ga met God, jongen!

Jongen met tante af. De avond valt.

rosita Doña Rosita! Doña Rosita!

Als ze 's morgens opengaat

is zij rood als bloed.

De avond maakt haar wit,

het wit van schuim en zout.

Maar als de nacht is aangezegd

heeft zij haar blaadjes afgelegd.

stilte

huishoudster op met sjaal Voorwaarts, mars!

rosita Ja, ik sla even een mantel om.

huishoudster Ik heb de kapstok al weggehaald, hij hangt aan de raamknop.

Ouwe vrijster 3 op; donker gekleed, met een rouwsluier om het hoofd. Pratend op gedempte toon.

ouwe vrijster 3 Ama!

huishoudster Een paar minuten later en u had ons hier niet meer aangetroffen.

ouwe vrijster 3 Ik moet in de buurt een pianoles geven en kwam even horen of u nog iets nodig heeft.

huishoudster God moge het u lonen!

ouwe vrijster 3 Wat vreselijk!

huishoudster Ja, ja; maar werkt u liever niet op mijn gevoel, til de sluier van het verdriet niet op, want ik moet de moed erin houden, bij de rouw zonder dode, waarvan u hier getuige bent.

ouwe vrijster 3 Ik zou hen graag even gedag zeggen.

huishoudster U kunt beter niet naar hen toegaan. Komt u in het nieuwe huis op bezoek.

ouwe vrijster 3 Dat is beter. Maar als u iets nodig heeft en ik kan helpen, hoeft u maar te roepen.

huishoudster Het kwade uur gaat wel weer voorbij!

Men hoort de wind.

ouwe vrijster 3 't Begint te waaien!

huishoudster Ja. Het lijkt erop dat het zal gaan regenen. ouwe vrijster 3 af

tante op Als die wind aanhoudt, blijft er geen roos heel. De cipressen voor het prieel komen bijna tegen de muren van mijn slaapkamer. Het is net of iemand de tuin lelijk wil maken zodat we geen verdriet hebben bij het afscheid.

huishoudster Wat je noemt schitterend, schitterend is hij nooit geweest.
Heeft u uw mantel aangedaan? Kijk eens wat een wolk... Zo, lekker
ingepakt. helpt haar in haar mantel Zodra we daar aankomen, heb ik
het eten klaar. Na, een puddinkje als een boterblom.
Huishoudster praat met een stem die is omfloerst van hevige
aandoening.
geluid van een klap
tante Dat is de deur van de wintertuin. Waarom heb je die niet
dichtgedaan?
huishoudster Hij kan niet meer dicht door het vocht.
tante Dan staat hij de hele dag te kleppen.
huishoudster Dat zullen wij niet horen...!
Het toneel is gehuld in het zachte licht van de vallende avond.
tante Ik wel. Ik zal het wel horen.
Rosita op. Ze ziet bleek. Gekleed in het wit met een mantel tot aan de
zoom van haar jurk.
huishoudster dapper Laten we gaan!
rosita Het is begonnen te regenen. Dan staat er niemand op het balkon
om ons te zien weggaan.
tante Des te beter.
Rosita wankelt een beetje, zoekt steun bij een stoel, valt, maar wordt
opgevangen door huishoudster en tante, die voorkomen dat ze
helemaal flauw valt.
rosita
En als de nacht is aangezegd
heeft zij haar blaadjes afgelegd.

Ze vertrekken; als ze weg zijn, blijft het toneel verlaten achter. Er kleppert een deur. Plotseling vliegt achterin een balkondeur open en de witte gordijnen bewegen zachtjes heen en weer in de wind.

doek

Doña Rosita of De taal van de bloemen ging in deze vertaling bij het
Publiekstheater in première op 10 november 1984 in de
Stadsschouwburg van Amsterdam

Spel:

Christine Ewert (Doña Rosita)

Annet Nieuwenhuijzen (Huishoudster)

Sigrid Koetse (Tante)

Ella van Drumpt (Manola 1 / Oude vrijster 1)

Saskia de Boer (Manola 2 / Ayola 1)

Carine Crutzen (Manola 3 / Ayola 2)

Hanneke Riemer (Oude vrijster 2)

Wiske Sterringa (Oude vrijster 3)

Celia Nufaar (Mama van de oude vrijsters)

Frans Vorstman (Oom)

Mark Rietman (Neef / Jongeman)

Hans Croiset (Mr. X)

John Kraaijkamp sr. (Don Martin)

Arjen Berkenbosch (Verhuizer)

Lex van Ede (Verhuizer)

Sierk Janszen (Verhuizer)

Arthur van Straelen (Verhuizer)

Regie: Hans Croiset

Dramaturgie: Guus Rekers

Choreografie: Nacho Duato, Nacho

Muziek: Adriaan van Noord

www.theaterencyclopedie.nl/wiki/Publiekstheater

Federico García Lorca (1898-1936) was een Spaanse dichter en toneelschrijver.

Werk

Impresiones y paisajes – 1918

Libro de poemas – 1921

Canciones – 1927

La zapatera prodigiosa – 1930

Poema del cante jondo – 1931

Retablillo de Don Cristóbal – 1931

Bodas de sangre – Bloedbruiloft – 1933

Yerma – Yerma – 1934

Doña Rosita la soltera – Doña Rosita – 1935

Primeras canciones – 1936

La casa de Bernarda Alba – Het huis van Bernarda Alba – 1936

Barber van de Pol (Veenendaal, 1944) is schrijver en vertaler. Ze studeerde Spaanse taal- en letterkunde in Amsterdam. Van de Pol is bekend als vertaler van onder anderen Borges, Cortázar en Cervantes. Voor het toneel vertaalde ze o.a. werk van Schiller, Barnes, Lorca, Goethe en von Kleist. Haar laatste boek Zingen is geluk, een essaybundel, verscheen in 2014 bij de Bezige Bij.

Vertaald voor het toneel

Doña Rosita, of De taal van de bloemen – een gedicht uit Granada, met zang en dans spelend rond 1900, verdeeld over verschillende tuinen – Federico García Lorca – 1984

Amphitryon – Heinrich von Kleist – 1986

Bourgeois gentilhomme = De parvenu – Molière – 1989

Prins van Homburg – Heinrich von Kleist – 1990

Maria Stuart – tragedie in vijf bedrijven – Friedrich von Schiller – 1991

Gyges en zijn ring – een tragedie in vijf bedrijven – Friedrich Hebbel – 1992

Stella – een treurspel met twee slotversies – Johann Wolfgang Goethe – 1993

De beurtzang – Djuna Barnes – 1995

De kus van de spinnevrouw – toneelbewerking van het gelijknamige boek van Manuel Puig – 1998

